

Tittel: «Vi ble behandlet som dyr» - Adecco og Viasat bryter arbeidsmiljøloven

Navn: Martin H.W. Zondag og Gunn Evy Auestad, journalister i NRK.no

Adresse: NRKs nyhetsavdeling nett
Bj. Bjørnsons Plass
Postadr.: PB 8500, Majorstuen, 0340 Oslo

Liste over publiseringer: nettartikler publisert på www.nrk.no:

1. Tidligere Viasat-selgere: - Vi ble behandlet som dyr
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8328252>
2. Adecco ble varslet om forholdene
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8333902>
3. Arbeidstilsynet vil granske Viasat og Adecco etter NRKs avsløringer
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8334463>
4. Mener arbeidsforholdene i Viasat kan være helseskadelige
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8337064>
5. Viasat gjør skjulte kundeopptak
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8328637>
6. Tidligere Viasat-selger: - Det finnes alltid ansatte som syter

- <http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8338668>
7. Endrer telefonpraksis på dagen etter refs fra Datatilsynet
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8339703>
 8. Arbeidstilsynet åpner saker mot Viasat og Adecco
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8339819>
 9. Sju av ti callsentre får refs etter tilsyn
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8342207>
 10. Fant 11 brudd på arbeidsmiljøloven etter NRKs avsløringer
<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8382366>

TV-sak i Kveldsnytt, NRK1 25.09.12

<http://tv.nrk.no/serie/kveldsnytt/nnfa23092512/25-09-2012#t=5m5s>

Studiokommentar i Lørdagsrevyen NRK1 03.11.12

<http://tv.nrk.no/serie/dagsrevyen/nnfa02110312/03-11-2012#t=7m35s>

Radiosaker i Dagsnytt, NRK P1 25.09.12

radio.nrk.no/serie/dagsnytt/mnra21029712/25-09-2012

Vedlegg:

- 1: Adecco lover sine ansatte full opprydning etter sykehjemsskandalen i en e-post datert 03.mars 2011
- 2: Arbeidstilsynets foreløpige tilsynsrapport for Viasat
- 3: Arbeidstilsynets foreløpige tilsynsrapport for Adecco
- 4: Skjulte opptak av kundesamtaler: Viasat lover umiddelbare endringer i praksisen i en e-post til Datatilsynet datert 28.september 2012
- 5: Datatilsynets foreløpige rapport av utgående samtaler fra Viasats nysalgavdeling
5. Datatilsynets foreløpige rapport av inngående samtaler til Viasats nysalgavdeling

1. Hvordan arbeidet kom i gang

Arbeidet med prosjektet startet med et tips fra en tidligere Viasat-selger som ble sendt til vår tips-mail (tips@nrk.no) den 8.september 2012. E-posten begynner som følger:

«Hei! Jeg er tidligere selger hos Viasat og har sakt opp! Jeg ønsker å stå frem å skåne andre mot de vanskelighetene det innebærer å være ansatt hos Viasat og Adecco som er oppdragsgiver! Det er en rekke hendelser som har oppstått»

Andre hendelser i nyhetsbildet og helgebemanning gjorde at tipset ble liggende ubehandlet i noen dager, uten at noen journalister tok tak i det. To dager etterpå ga reportasjeleder Anders Brekke journalist Gunn Evy Auestad i oppgave å se nærmere på saken.

Auestad tok kontakt med tipseren og hadde en lengre telefonsamtale med ham, der han utdypet kritikken sin mot Viasat og Adecco.

Tipseren hevdet at de ansatte på avdelingen nysalg i Viasats lokaler i Akersgata i Oslo daglig ble tvunget til å jobbe overtid uten lønn, med trusler om sparken dersom de nektet. At mellomledere trakasserer, mobber og kommer med drapstrusler mot de ansatte, og tvinger dem til å skrive under på egen oppsigelse, var også blant påstandene kilden kom med om sitt tidligere arbeidssted.

Selv hadde han nylig blitt tvunget til å si opp sin stilling etter femten måneder i jobben.

Ut i fra inntrykket av tipseren og de opplysningene han ga i denne samtalen, vurderte Auestad tipset som verdt å gå videre med. Det fremstod imidlertid som et overveldende prosjekt å ta tak i for én person. Auestad ba derfor om å få med en kollega på laget. To dager etterpå ble journalist Zondag koblet på saken.

Prosjektet har (foreløpig) munnet ut i totalt ti nettartikler publisert på nrk.no (se egen liste), samt flere radio- og TV-saker i Dagsnytt og i Dagsrevyen.

2. Sentral problemstilling

Den mest sentrale problemstillingen, og utgangspunktet for arbeidet vi satte i gang, var om det stemte, det de tidlige selgerne hevdet: At det ble begått omfattende brudd på arbeidsmiljøloven ved Viasats avdeling for nysalg.

Innenfor dette var det særlig noen påstander fra vår tipser vi hang oss opp i. Dette gjaldt blant annet at de ansatte hadde blitt truet med oppsigelse, dersom de ikke jobbet så mye og så hardt som ledelsen på avdelingen krevde av dem. I forbindelse med dette hevdet også vår tipser at flere ansatte hadde blitt sagt opp uten gyldig grunn, og uten at de oppsagte fikk en attest til å dokumentere tiden man hadde jobbet i Viasat.

Vi ville også undersøke om det var hold i påstandene om at ansatte ble mobbet eller trakassert av overordnede, primært mellomledere, mens de var på jobb.

En annen graverende påstand fra våre kilder var at det ble jobbet store mengder ubetalt overtid. Slik vi så det var dette særlig interessant, da dette så ut til å være et helt konkret og kvantifiserbart mål som kunne indikere hvor hardt de ansatte ble presset av arbeidsgiver. Det viste seg imidlertid at det ikke var så lett som vi først trodde å få tak i dokumentasjon over hvor mye overtid det faktisk hadde blitt jobbet ved Viasats nysalgsavdeling. Mer om dette under punktet «Avsløringer og nye opplysninger som følge av saken».

I tillegg til dette ble det også hevdet at mellomledere i Viasat både kjøpte og brukte narkotika i arbeidstiden. Dette var for så vidt et interessant tips, men det må understrekes at vi i vårt arbeid ikke fant tilstrekkelig med bevis til å kunne dokumentere disse påstandene. Det samme gjelder en annen alvorlig påstand - at mellomledelsen i selskapet hadde vurdert å bruke torpedoer mot tidligere ansatte

som truet med å varsle om de kritikkverdige forholdene dersom de ikke fikk etterbetalt det påtvungne overtidslønnen.

I tillegg var vi interessert i finne ut om det var slik kilden vår hevdet, at Adecco – som leier ut arbeidstagerne til Viasat og følgelig har arbeidsgiveransvaret – hadde blitt varslet om forholdene. Dette ville gjøre saken ekstra oppsiktsvekkende, fordi det da ikke bare ville være snakk om problematiske forhold hos et enkelt firma. Adecco er Norges største bemanningsbyrå, og har flere ganger tidligere måttet stå skolerett etter avsløringer om alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven, da særlig den mye omtalte «sykehjemsskandalen» (<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.7523947>).

I etterkant av dette har Adecco-ledelsen lovet å rydde opp, og etter disse journalisters skjønn er det av stor allmenngyldig interesse dersom dette ikke skjer.

3. Ble problemstillingen endret underveis?

I grove trekk jobbet vi ut i fra den samme problemstillingen fra start til slutt, men flere ting kom til underveis. Kildene fortalte etter hvert at alle kundesamtaler ble tatt opp, lagret og brukt til evaluering og opplæring av ansatte uten at det ble informert om det og innhentet samtykke fra kunden, slik loven påkrever. Dette oppfattet de ansatte som unødvendig kontroll med arbeidet de gjorde.

Andre problemstillinger ble droppet da vi ikke lyktes med å innhente tilstrekkelig med dokumentasjon. Dette gjaldt blant annet påstander om salg av narkotika og torpedovirksomhet blant ansatte på flere nivå i Viasat.

Vi vurderte også å lage en egen sak der vi skulle vise hvor uprofesjonelle og lemfeldige oppsigelsesbrevene til de tidligere selgerne så ut. Vi hadde fått tilgang til flere av disse brevene, som bestod av hastige formuleringer om, gjerne ikke mer en tre linjer, uten at de oppgav grunn til at arbeidsforholdet opphørte. Etter en grundig diskusjon med kildene ble det imidlertid klart at vi ikke kunne lage disse sakene uten å «blåse» hvem kildene var, og vi lot det derfor ligge.

4. Organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problemer underveis

I starten brukte vi tid på å finne frem til og snakke med tidligere ansatte ved Viasats nysalg-avdeling, for å finne ut om det var flere som delte tipserens oppfatning av forholdene på avdelingen. Vi mente det var viktig å få bekreftet lovbruddene fra flere hold, for å forsikre oss om at vi ikke havnet i en personalsak mellom én person som mente seg urettferdig behandlet av arbeidsgiver.

Totalt snakket vi med åtte tidligere ansatte samt én person som fortsatt jobber ved avdelingen. Samtlige bekreftet forholdene vi hadde blitt tipset om.

Tipseren ga oss kontaktinfo til flere andre som han mente kunne bekrefte påstandene, deriblant en tidligere teamleder ved avdelingen. Dette var særlig interessant for oss, da det primært var teamlederne og mellomlederne som ifølge kildene våre var roten til de påståtte lovbruddene og ukulturen.

Den tidligere teamlederen ble oppringt av journalist Auestad den 11. september. Han fortalte at han hadde hatt ansvaret for 15 telefonselgere i ett år, og at han hadde blitt presset til å signere sin egen

oppsigelse. Mannen hadde deretter flyttet fra Oslo og begynt i en ny jobb, men bekreftet forholdene hos Viasat, og erkjente at han selv hadde bidratt til ukulturen:

«Jeg var selv med på morgenmøtene, der vi tvang folk til å jobbe ulønnet overtid ved bruk av eksplisitte trusler om å få sparken, utskjelling og utpsyking. Folk ble forbruksvare, og det var en gylden regel at man skulle tyne selgerne for alt de hadde i fire måneder, før man erstatta dem med nye folk. Jeg trodde det var slik man måtte gjøre det for å bli værende som teamleder».

For å forsikre oss om at vedkommende faktisk hadde jobbet hos Viasat i en teamleder-stilling, ba vi om å få fremlagt dokumentasjon på det slik vi også hadde fått fra de øvrige kildene våre. Det fikk vi i form av hans sluttavtale, som ble sendt til oss på e-post.

Bakgrunnsresearch

Flere av kildene vi hadde snakket med på telefon refererte til en SVT-dokumentar med navn "Säljsekten", der skjult kamera og skjult identitet ble tatt i bruk for å avdekke ulovlig overtid, psykisk press og utnyttelse av unge arbeidstakere hos det svenske telefonssalgfirmaet «The Phone House». Våre kilder fortalte at behandlingen de fikk hos Viasat og mentaliteten blant mellomlederne der var «skummelt lik» den som ble skildret i dokumentaren.

Dokumentaren hadde også gått på NRK, og var dermed mulig å oppdrive i arkivet. Vi fant dokumentaren og satte av tid til å se den, for på den måten å få et bedre innblikk i hva de tidligere selgerne mente når de beskrev tiden hos sin tidligere arbeidsgiver.

12. september ble det avtalt et felles møte med tipseren og tre andre tidligere Viasat-selgere som delte tipserens erfaringer hos Viasat. Møtet fant sted på journalistenes arbeidsplass, NRK Marienlyst den 14. september.

Dagene i forkant av møtet prøvde journalistene å få et overblikk over hvilke påstander som ble fremsatt mot hvem, gjøre bakgrunnsresearch på sentrale personer i Viasat og Adecco, samt å finne frem til aktuelle paragrafer i arbeidsmiljøloven. Det var særlig påstandene om narkotikasal, torpedovirksomhet og underslag som gjorde at vi ønsket å sjekke bakgrunn og rulleblad til flere personer.

Synnøve Standal i research-avdelinga fant da fram folkeregistrerte adresser, eventuelle dommer og informasjon fra Brønnøysund-registeret. Journalistene Zondag og Auestad brukte samtidig tid på å gjøre egne undersøker av de involverte personene. I dette arbeidet ble Facebook brukt mye, da det er særlig nyttig for å kartlegge relasjoner mellom aktørene. Også søkemotoren Google ble brukt hyppig. All infoen ble samlet og lagret i e-poster.

Møtet med kildene

Fredag 14. september ble brukt på det omtalte møtet med fire tidligere Viasat-selgere. De fire la fram dokumentasjon på at de faktisk hadde jobbet hos Viasat. Vi hadde med båndopptaker og ba hver og en av dem fortelle sin historie om arbeidstiden i Viasat. Avtalen var at de skulle fortelle så fritt som mulig mens opptakeren gikk, og vi etterpå skulle bli enige om hvilke opplysninger vi kunne sitere dem på, hva som bare kunne brukes som bakgrunnsinformasjon og hvordan vi skulle gjøre det med eventuell anonymisering.

Spørsmålet om anonymisering har vært vesentlig i arbeidet med dette prosjektet. Dette hadde flere årsaker: For det første hadde enkelte av selgerne inngått avtaler med sin tidligere arbeidsgiver om å

ikke offentliggjøre opplysninger om hva de hadde opplevd i Viasat. Dette som en del av prosessen med å få utbetalt kompensasjon for ubetalt overtid. Andre kilder var midt i denne prosessen, og fryktet at varsling ville komplisere denne prosessen. Mer om dette under avsnittet ”Spesielle erfaringer”.

Møtet 14. september, som varte i over tre timer, var vesentlig for hvordan vi strukturerte arbeidet videre. Vi gjorde lydopptak av intervjuet, både fordi vi ville dokumentere alt som ble sagt, men også fordi dette kunne bli brukt til eventuelle radiosaker senere. Vi bestemte oss også for å transkribere intervjuet i sin helhet, ord for ord. På denne måten hadde vi det helt klart for oss hva våre kilder hadde sagt og ikke sagt. Dette var tidkrevende, hele arbeidsdagen mandag og deler av arbeidsdagen tirsdag gikk med til dette for begge journalistene. Likevel mener vi det var en lur måte å gjøre det på, fordi vi da enkelt kunne lete i teksten for å finne aktuelle sitater, og det var lettere å kontrollere at vi opprettholdt kildevernet til de som ønsket anonymitet.

Begge journalistene brukte også tid på å sette seg inn i Arbeidsmiljøloven. Dette ble både gjort ved å lete opp nettkilder, og å snakke med rådgiver Berit Bøe i Arbeidstilsynet om gjeldende lovgivning rundt arbeidstid, lønn, overtid og krav til det psykososiale arbeidsmiljøet. Arbeidstilsynet var også behjelpelige med å klarlegge ansvarsforholdene mellom en arbeidsgiver (Adecco) og en oppdragsgiver (Viasat).

På et tidspunkt ble også politiet i Oslo kontaktet, og vi fikk bekreftet, slik det ble hevdet, at det hadde vært en razzia i Viasats lokaler i Oslo. Bakgrunnen for dette var et tips politiet hadde fått, om at det ble oppbevart narkotika i Viasats lokaler. Politiet var imidlertid helt tydelige på at det ikke ble funnet noe som ga grunnlag for videre etterforskning. Vårt arbeid ga heller ingen klare bevis når det gjaldt verken bruk eller salg av narkotika, noe som førte til at denne tråden ble lagt i skuffen.

Konfrontasjonen

Etter at vi hadde fått samlet dokumentasjon, opplysninger og påstander, var vi klare til å konfrontere Viasat og Adecco. Til tross for at kritikken mot Viasat gjaldt flere mellomledere, fikk vi beskjed om at det var informasjonsansvarlig i Viasat, Øystein Hygen Christensen, som skulle svare for kritikken.

Når det gjaldt Adecco, var det naturlig at regiondirektør i Adecco Oslo, Hans Jørgen Wang, uttalte seg. Begge aktører fikk komme til orde for å svare på kritikken i samtlige artikler. Viasat og Adecco var i større eller mindre grad enige i kritikken som ble framsatt, men Viasat mente de burde ha blitt skjermet for kritikk, ettersom det er Adecco som har arbeidsgiveransvaret for selgerne deres. Vi så det annerledes, ettersom det er ansatte som har arbeidssted på Viasats adresse og som selger Viasats produkter.

5. Avsløringer og nye opplysninger som følge av prosjektet

Det vi først og fremst fikk fram i lyset som følge av dette prosjektet, var at menneskene som jobber med å selge Viasats produkter ble behandlet på en måte man ikke forventer å finne i det norske arbeidslivet i dag. Som unge og uerfarne arbeidstakere ble de offer for kynisk bruk og kast-mentalitet, der målet så ut til å være å tyne de ansatte maks i en kortere periode, for så å skifte dem ut med nye krefter når de var utbrent.

En av våre kilder, en tidligere Viasat-selger i slutten av 30-årene, formulerte det slik:

«(..) det mest oppsiktsvekkende var etter min mening at ansatte ble tvunget til å gå uten grunn. Det er utskiftning av mennesker satt i system. Et så velkjent firma som Viasat burde ikke få lov til å holde på slik i så stor utstrekning».

De fleste selgerne er unge mennesker, mange var i sitt første møte med arbeidslivet, og erfaringene hos Viasat ble en til dels brutal start på yrkeslivet. Deres unge alder og manglende erfaring gjør disse personene til en svak gruppe som det er mediens samfunnsansvar å være talerør for og beskytte, slik mediens rolle er beskrevet i Vær Varsom-plakaten.

Kildene våre fortalte at alle at de i større eller mindre grad hadde blitt psykisk nedbrutt og mistet troen på seg selv som følge av truslene, trakasseringen og presset de ble utsatt for fra sine overordnede.

«Jeg tok jo dette veldig personlig og har hatt det helt jævlig egentlig. Jeg har vært ganske langt nede, og gått til psykolog. Jeg kjenner at det i bunn og grunn skyldes det som skjedde med meg i Viasat», fortalte en av de tidligere selgerne til NRK i arbeidet med prosjektet.

De tidligere selgernes historier skapte stort engasjement. Første saken som ble publisert på nrk.no ble delt over 400 ganger på Facebook, og det er skrevet 150 kommentarer i kommentarfeltet. Flere stortingspolitikere tok også kontakt med oss på eget initiativ fordi de hadde sterke synspunkt om saken.

«Slik «bruk og kast»-mentalitet er ikke bare er brudd på alle regler, men firmaer som driver slik ødelegger helsa til folk. Et slikt arbeidsliv vil føre til en eksplosjon i antall uføre», var SV-politiker og nestleder i Stortingets Arbeids- og sosialkomité Karin Andersens reaksjon da hun fikk presentert våre funn (<http://www.nrk.no/nyheter/norge/1.8337064>).

Arbeidstilsynet fant 11 lovbrudd

Ifølge arbeidsmiljøloven er arbeidsgiver pliktig til å registrere all overtid. I tillegg hevdet våre kilder hevdet at dette overhodet ikke ble gjort hos Viasat nysalg.

På bakgrunn av NRKs opplysninger iverksatte da også Arbeidstilsynet tilsyn med Adecco – som er arbeidsgiver for selgerne – og Viasat – som oppdragsgiver. Arbeidstilsynets foreløpige rapport kom fram til det samme: at det ikke ble ført kontroll med overtiden, og dette framholdes av tilsynsorganet som særlig alvorlig.

«Omfanget av bruddene oppgis til å være stort, men lar seg ikke tallfeste da registreringene ikke er å feste lit til», skriver Arbeidstilsynet i sin foreløpige rapport fra november, rundt to måneder etter at NRK publiserte første sak om forholdene.

Arbeidstilsynet konkluderte også med at det var hold i påstandene om at overtiden var ulønnet, med unntak av provisjon fra eventuelle salg.

Arbeidstilsynet fant totalt 11 brudd på arbeidsmiljøloven fra Adeccos side etter NRKs avsløringer.

Adecco fikk varsel om pålegg, og Viasat ble kritisert for å ha skapt forvirring rundt hvem som faktisk er ansvarlig arbeidsgiver, og for ikke å ha kjennskap til lovbrudd som skjer i deres egne lokaler.

Saken er fortsatt ikke avsluttet fra Arbeidstilsynets side, og Adecco har frist til slutten av januar med å utbedre det som blir påpekt i et eventuelt pålegg.

Samtidig har arbeidet med denne metoderapporten gjort det tydelig for oss, journalistene Auestad og Zondag, at vi burde ha fulgt opp våre egne avsløringer tettere i tiden etterpå. På grunn av en krevende

turnusordning og reising sjekket vi ikke i november om Arbeidstilsynet faktisk kom med pålegg mot Adecco. Vi har også en del andre løse tråder som det er mulig å jobbe videre med, noe vi vil prioritere i tiden fremover.

Etter å ha arbeidet med saken kunne vi også dokumentere at Adecco hadde blitt varslet om forholdene som gjaldt overtid ved nysalgavdelingen til Viasat. Ifølge Adecco skjedde dette som en del av en større gjennomgang høsten 2011, og vi fikk opplyst at overtids-problemet var noe man hadde ryddet opp i. Våre kilder hevdet på sin side at en slik opprydning aldri hadde funnet sted, og det har vært vanskelig å slå fast hva som faktisk ble gjort.

Når det gjelder trakasseringen hevdet våre kilder at de hadde varslet Adecco også om dette, og de sa videre at dette skjedde for flere år siden. Adecco benektet dette, og sa at de kun hadde mottatt et varsel rundt tre uker før vi begynte arbeidet med vår sak.

Vi fikk imidlertid tilgang til e-poster som viste at en av de ansatte skrev til Adecco allerede høsten 2011 at «overtidsarbeidet føles påtvunget». Det er imidlertid ord mot ord om varsling hadde funnet sted når det gjelder trakassering og dårlig arbeidsmiljø utover dette.

Skjulte telefon-opptak

En annen ting som kom fram i arbeidet med dette prosjektet var at Viasat gjorde opptak av hvert minutt av salgssamtalen med potensielle kunder over telefon, uten å opplyse om dette. Bare dersom samtalen utviklet seg slik at det gikk mot et salg, og vilkårene skulle bekreftes, ble kunden gjort oppmerksom på at den siste delen av samtalen ble tatt opp på bånd. Ikke på noe tidspunkt får kunden vite at samtalen tapes allerede fra første sekund.

Ved hjelp av våre kilder fikk vi også tilgang til lydopptak av slike salgssamtaler, og kunne på denne måten selv høre hvordan det foregikk. Det er også viktig å presisere at selgerne selv ikke ble fortalt at samtalen ble tatt opp. Ifølge de tidlige selgerne var dette noe «man skjønnte etter hvert som man jobbet der».

Vi stusset over denne praksisen, og tok kontakt med Datatilsynet. De sa, som forventet, at dette var i strid med personopplysningsloven. Etter å ha undersøkt forholdene refset Datatilsynet Viasat i en foreløpig rapport, noe som førte til at Viasat endret sin praksis på dagen.

6. Nytt i saken

Det nye i saken er, for å oppsummere, selve avsløringene av de lovstridige arbeidsforholdene på Viasats nysalg-avdeling, og avsløringene av ulovlige, skjulte opptak av kundesamtaler.

Samtidig er det også nytt at Adecco fortsatt ikke har klart å rydde opp i egen virksomhet, noe de lovet alle sine ansatte dyrt og hellig etter sykehjemsavsløringene i 2011 (Se vedlegg nr.1).

Dette føler vi er et viktig funn, da Adecco er Norges største bemanningsbyrå med over 10.000 medarbeidere i jobb hver dag. De bør ikke få slippa unna med løfter om en opprenskning uten at disse overholdes i tiden etterpå.

Avsløringene pirker dessuten i den pågående debatten om selve eksistensen til den skandaleridde bemanningsbyrå-bransjen i Norge.

7. Hvor mye arbeidstid og eventuell fritid er brukt på prosjektet?

Det gikk med cirka to ukers arbeid fra tipset ble tatt hånd om til første publisering. Det ble foretatt endringer på vaktplanene slik at vi kunne jobbe koordinert på dagtid sammen.

Et raskt overslag viser at journalistene Auestad og Zondag i snitt jobbet to til tre timer overtid hver dag i denne perioden. I tillegg ble det brukt noe fritid, særlig fra Auestads side, til å holde telefonkontakt med de mest involverte kildene. Etter to uker hadde vi klargjort en serie på fire nettartikler som kunne publiseres med korte mellomrom.

Etter at vi hadde publisert de første sakene merket vi at responsen var stor, og for å kunne holde trykket oppe hjalp andre journalister til med å skrive saker når vi på grunn av turnusen ikke hadde anledning til dette.

Det kom en hel rekke reaksjoner fra lesere og fra politikere. Vi mottok også mange henvendelser fra tidligere Viasat-selgere. Det store flertallet fortalte at de kjente seg igjen og var glade for at dette kom fram i lyset. Noen få mente vi ikke ga et realistisk bilde av Viasat som arbeidsplass.

I denne perioden ble det brukt en del tid på å kontakte noen av dem som hadde reagert på avsløringene, samt hente inn reaksjoner fra politisk hold. Dette førte til at det ble laget ytterligere to oppfølgingssaker. En av disse inneholdt reaksjoner fra politikere. Noen av disse ble kontaktet fordi de hadde kontaktet oss for å fortelle hva de mente om saken, andre ble bedt om en kommentar på oppfordring fra journalist Zondag. I tillegg ble det altså laget en egen oppfølgingssak med flere tidligere og nåværende selgere. Denne ble hovedsaklig ført i pennen av journalist Svein Olsson, av turnushensyn. Denne ble med hensikt vinklet på en Viasat-selger som mente vi hadde bommet fullstendig med sakene vi skrev.

I forkant av at de første sakene skulle publiseres tok vi også kontakt med Dagsnytt og Dagsrevyen, for å høre om de var interessert i å lage TV – og radiosaker. Responsen var god, og samme dag som vi publiserte den første nettsaken hadde både Dagsnytt og Dagsrevyen Viasat-saker om temaet. Det var hele tiden en ambisjon med prosjektet å gjøre det tilgjengelig for flere plattformer, noe som også var grunnen til at journalist Auestad sørget for filme «on record»-intervjuet vi gjorde med Arbeidstilsynet. Det ble brukt rundt et dagsverk fra en radio – og en TV – journalist for å lage saker til sine respektive plattformer. Disse sakene ble publisert samme dag som den første nettsaken, 25.09.12.

8. Spesielle erfaringer

For journalistene begynte dette som en vanlig sak, men det viste seg fort at den inneholdt en del fallgruver i form av påstander og beskyldninger som var vanskelige å dokumentere. Det ble derfor en tidkrevende jobb å hente inn så mye informasjon at de vi etter hvert følte oss sikre nok til å publisere noe. For journalistene var det en lettelse å endelig få noe «på trykk» etter å ha jobbet lenge med ett prosjekt – antagelig uvanlig lenge for nettjournalister .

Det som imidlertid var en spesiell erfaring var responsen fra våre kilder. Flere ga uttrykk for at det var en stor lettelse at saken endelig ble omtalt, og de takket også oss direkte. Dette var selvfølgelig en ambivalent følelse for vår del, i og med at god journalistikk ikke skal være partisk. Følelsen vi hadde

av å ha gjort noe som kunne være riktig og viktig ble imidlertid forsterket av at Arbeidstilsynet også avdekket kritikkverdige forhold ved Viasats nysalg-avdeling.

En annen spesiell erfaring var utfordringen med å forsøke å dokumentere påstander og konfrontere aktørene, samtidig som vi måtte ta hensyn til kildevernet. Dette på grunn av til dels innfløkte avtaler mellom våre kilder og aktørene. Det viktigste i dette arbeidet å sørge for at man ikke kunne finne fram til de anonyme kildenes identitet ved å lese nettsakene, se på TV-innslagene, eller høre på radiosakene.

Dette var en relativt ny problemstilling for journalistene Zondag og Auestad, men tilbakemeldingen fra kildene har vært gode. Så vidt vi vet har ikke dette prosjektet satt våre kilder i ytterligere vanskeligheter.

9. Takk til:

- Anders Brekke og øvrige reportasjeledere som har bistått med rettleiding og støtte.
- Journalistene Kristine Hirsti, Svein Vestrum Olsson, Vilde Helljesen, Synnøve Standal, Eirin Aardal, Martin Fjørtoft, som alle på en eller annen måte har bidratt.
- Ledelsen for nettnyhhetene: Morten Stensland og Berit Ytrehus, som har latt journalistene Zondag og Auestad jobbe med prosjektet over tid, til dels skjermet fra andre turnusoppgaver.